

A TESTETLEN ÜSTÖKÖS AZ EMLÉKEK CSÓVÁJÁVAL

Verebes György és festészete

Ha a székfoglaló tárgya *A saját test képe, mint a tudomás pillére*, akkor indokolt, hogy a művész arcát faggassuk, amely Janus-arc. A római mitológia által az átjárások, a kapuk, a kezdet és a vég védőszellemeként teremtett jelentéskörökben és a kettősségek, a kétarcúságok jelenségeként is napjainkig élő örökség megtestesítője Verebes György festőművész. A délvidéki Zenta szülötte, aki 1965-ben látta meg a napvilágot, a múlt század nyolcvanas-kilencvenes évtizedfordulója óta, a napjainkig lepergett harminc-harmincöt év alatt két, egymással ellentétes arcát tárta elénk: a történések szabdalta, eseménydús, zajos, a nyilvánosság elé tárt ábrázatot és a tűnődő, meditatív, filozófiai kérdésekbe mélyedt, visszavonultságba húzódó orcát. Az egyik arc hordozta és tükröztette az 1985 és 1989 között végzett budapesti főiskolai stúdiumokat, a színházi díszlettervezői munkálatokat, az illusztrációs tevékenységet, a zenei és zenekari fellépéseket és a zeneszerzői munkásságot, továbbá a művészetpedagógusi, a reklámgrafikai és galériavezetői munkálatokat, majd a 2002-es, a zentai Tiszától a szolnoki Tiszához érkezést követően a művésztelep-szervezés és vezetés bokros teendőit, a különböző tisztségeket és intézményes feladatvállalásokat, no és persze az elismeréseket és a díjakat, a kiállítás-szervezéseket és az önálló bemutatkozásokat és a csoportos tárlatokon való fellépéseket. És a másik arc, amelyről már nem tudósítanak a lexikon-adatok, az elmélyült alkotómunkát végző festő arca, akinek festményei és grafikái összefüggő rendszerekbe illeszkednek, a látható dolgok mögötti rejtett összefüggéseket kutadják, s a létértelmezési meditációk transzcendens világába kalauzolnak.

A nyílt és a rejtett festői arculatot egyként karakterizáló, legfontosabb Verebes György-alkotta műegyüttese, az *Alvó titánok* és a *Kezek* képsorozatai abbéli feltételezésekre ragadtathatnak bennünket, hogy a realista, az újrealista látásmód és stílustörekvés egyik újabb, különös szemlélettel megragadott alkotásait sorolhatjuk be kategorizálási szándékainknak engedelmessé a való világot megjelenítő művészeti tükröztetések jelenkori osztályába, de itt másról, egészen másról van szó. Verebes György képeinek motívumai, az arcok, a lehunytt szemű arcok és a kezek nem ábrázolnak, hanem jelentenek. Ez a jelentés a képek álomszerűségében, az álomittasságban öltenek testet, amely eltávolít a realitástól és a szürreáliák világához közelít. „Az álmokképek általában a szokványos ébrenléti képekből, emlékekből állnak – mondja a festő. Ilyen a testben való létezésnek az emléke is, mert az egy emlék. Minden jelenvaló pillanat az előző pillanatnak az emléke. Így épül fel a tudomás, amely egy olyan üstökös, amelynek nincs teste, csak csóvája van, és az emlékeknek a csóváját húzza maga után.” Mint amiként valamifajta mögöttes valóságba vezérelnek azok a gondolatok is, amelyeket – és ez nem paradoxon – a lezárt szemek

tekintetéről a művész az egyik eszmefuttatásában megfogalmazott: „A tekintet egyértelmű, a lezárt szem talány. Ki van mögötte? És mit lát? Ahol szem van, ott látás van, mert a látás teremtette a szemet. A lezárt szemhéjak mögött megleshetem a teremtés pillanatát, a látását, mielőtt szem lett volna. A lezárt szem senkié és mindenkié! A világ a lezárt szem mögött egyszerre van kívül és belül. Ez a világ senkié és mindenkié. Az enyém, akkor is, amikor már nincs szemem. A lezárt szem mögött a látó, a látás és a látott dolog egy!”

A művészet történetének hosszú évszázadai során, már korábban is kitüntetett pozícióban ott voltak az arcok és a kezek is a különböző korszakok művészeinek alkotásain. De az arc és a kéz is a teljes alak, a teljes organizmus lényeges üzeneteket hordozó elemeiként jelentek meg, vagyis egy – konvencionális kifejezéssel élve – jól bevált rendszer, az emberi test, az emberi alak részeként. Aztán a XX. században az arc évszázadokkal korábban kidolgozott portréja mellett a kéz is megjelent önállóan, a testtől elszakítottan, kiemelt mű-koncentrátumként. A jelképes, a szimbolikus tartalmakat összegző, az adott kort metaforákba sűrítő és jellemző arcok és kezek körében kell tehát kutatnunk – messze túl a valósághű ábrázolás egynemű tartományain – Verebes György arc- és kéz-képeinek jelentésköreit kutatva, amely kutatómunkát újabb felismerések zavarják meg: az arcok ugyanis nem emberi arcok, hanem titán-portrék, a kezek meg nem egyszerű kezek, hanem mudrák, vagyis távol-keleti, ősi kéz-jóga helyzetek leképezései. Vagyis Verebes György kompozíciói révén a görög mitológia hányatott sorsú, hatalmi harcokba keveredő és hatalom-sújtotta, az istenek második nemzedékének, Gaia és Uranosz gyermekeiként megszületett, lehuny szemű titánjai és titaniszai néznének ránk a művekről, ha felnyitnák szemeiket. Az első kérdés tehát, amely felmerülhet: a XXI. század nyitányán miért festi a művész az ókori görögség kalandos sorsú, hol mélységekbe vetett, hol megcsonkított, hol felfalt, hol az alvilágból kiszabadított mitológiai alakjait, végső soron az erő és a találmányaik révén az emberiség jótevőinek megszemélyesítőit, illetve ezek képzeletbeli arcképeit. Egyszerűsített gondolati konzekvenciákat vonva: nyilvánvalóan a hányatott sors, az eszeveszett küzdelem, a hatalmi harcok, a reménytelen vereségek és a fénylő győzelmek – a fénylő vereségek és a reménytelen győzelmek – okán a szimbolikus tartalmak, a napjainknak szóló üzenetek, a párhuzamok megfogalmazása, kimondása, a példák és a tanulságok felmutatása érdekében.

Amiként az arc-kompozíciók, a mudrák esetében is időben és térben is távoli jelenségek motívumait idézi meg a zentai-szolnoki festő: a hinduizmus és buddhizmus ama szertartásos kézmozdulatait illetve kéztartásait, amelyeknek száznál több változata van a tantrikus szertartásokban. A lexikális meghatározás szerint „A lényekben áramló élet csatornáiban pszichikai és fizikai okokból gátak alakulhatnak ki. Ezek a csatornák az ujjakon, a tenyéren, a lábakon, a fej tetején és a gáton kapukban végződnek. Ezeken a kapukon keresztül kapcsolódik mindenki a Kozmosz végtelen energiáihoz. A mudrák segítségével meggyógyíthatjuk magunkat, erőt vagy bölcsességet nyerhetünk.” És túllépve a szimbolikus tartományokon, miként eme kéz-képekben, az arc-képekben (de nem arcképeken) is, illetve hatásvilágukat átélve elérkezhetünk a művek által közvetített pszichikai hatóerőkhöz, a meditációk teréhez, a belső énünk felé fordulás ösztönzéséhez. Megfoghatatlan, behatárolatlan terekben járunk, soha nem látott, soha nem ismert arcokkal szembesülünk, (zavartan keressük a szemkontaktust a lehunyt szemekkel), különös kéztartásokat,

kézmozdulatokat tanulmányozhatunk, amelyekben azonban nem fedezhetjük fel a megszokott gesztusokat. Elvarázsolhatnak a mély, sötétségbe forduló színárnyalatok, a mélységüket megtörő furcsa fények, és így, a különös motívumokat életre keltő különös, érzékiségekben fürdő festői közegekben megérinthez a lét metafizikus, transzcendens sugárzása. Sejtelmesen derengők, bizonytalanságokkal hadakozók, titokzatos, furcsa szépségeikkel rabul ejtők, az emlékezetben szívósan megrögződők Verebes György sokszoros áttételeken keresztül korunkra reflektáló, titán-arcokkal és mudrák-kezekkel szembesítő, egy-egy motívumra lecsupaszított, mégis gazdag, érzékeny festőiséggel interpretált alkotásai. Ezek a totalitásra törő, bensőségesen megszólító művek, ezek a szimbolikus tartamokkal áthatott test-részlet-képek így teljesítik hivatásukat és küldetésüket.

Wehner Tibor